

Velkommen til *RELevans* nr. 2: Religion og klima

Peter Birkelund Andersen, lektor, dr.phil. (peterba@hum.ku.dk), og Astrid Krabbe Trolle, tenure track-adjunkt (a.trolle@hum.ku.dk), Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet

Velkommen til andet nummer af *RELevans*, som denne gang er dedikeret til religion og klima. Klimadagsordenen er et af de vigtigste emner overhovedet i dag, og derfor er det nødvendigt, at religionsvidenskaben også bidrager med ny viden om, hvordan religiøse aktører håndterer de nuværende klimaudfordringer. Nærværende nummer er det skriftlige produkt af et velbesøgt en-dags-seminar på Københavns Universitet om religion og klima i november 2024.¹ Formålet med dagen og med artiklerne er at få religionsforskningen ud til en bred dansk offentlighed. Ligesom andre samfundsorganisationer, arbejder religiøse institutioner og individer aktivt med klimadagsordenen, selvom en af de mest indflydelsesrige teser om sammenhængen mellem religion og klima er, at religion – og her især kristendom – er skadelig for klodens grønne udvikling (se mere om Lynn Whites tese i indledningsartiklen om ”Religion og klima – internationalt og i Danmark”). Studier viser også, at der er store interne forskelle på klimaengagementet i de religiøse traditioner. Den katolske klimaaktivist ligger altså tættere på sin klimavenlige scientologynabo end hun gør på en traditionel ordensbroder fra Redemptoristerne, selvom både klimaaktivist og ordensbroder er inden for samme katolske kristendom. Forskningen følger samme mønster. Klimaforandringer er et emne, der er højt på den politiske dagsorden, og som sådan er der et stort eksternt incitament til at beskæftige sig med klima, men hver forskningsgren har ildsjæle, der er *first-runners* på emnet, imens andre dele af samme disciplin har andre hensyn eller færre muligheder for at udforske klimasituationen.

Dansk religionsforskning har længe været engageret i miljø og klima. I 1991 samlede religionshistorikerne Tim Jensen og Mikael Rothstein en antologi om forskellige religioners syn på miljø i samarbejde med World Wildlife Foundation (WWF). Siden da har især religionsmiljøet på Syddansk Universitet udmærket sig ved at have en række stærke forskningsprofiler, der arbejder med klima, miljø og natur i deres forskning. Professor Laura Feldt har i en lang årrække forsket i blandt andet naturforståelser og ideer om det vilde i antikken. For nylig har islamforsker Johanne Louise Christiansen startet forskningsprojektet ”*Quranatura*: Negotiations of Qur’anic Nature in Islam”, om grønne genfortolkninger af islam i dag. Dertil har Jens-André P. Herbener, som for tiden arbejder udenfor universitetsverdenen, udgivet to populærvidenskabelige bøger, begge stærkt engagerede for klimahandling, *Naturen er hellig: Klimakatastrofe og Religion* (2014) og

¹ Afviklet med støtte fra CAPE (Center for Applied Ecological Thinking) og Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet.

Økokrati: Sådan skaber vi en bæredygtig verden (2023). I religionsmiljøerne på Aarhus Universitet og Københavns Universitet har enkelte religionsforskere også taget naturudviklingerne med i deres udgivelser. Eksempelvis har professor emeritus Margit Warburg i de sidste par år undersøgt skovbegravelser som en ny og voksende begravelsesform, og Tim Rudbøg, som også bidrager til dette nummer, har inddraget naturen i forbindelse med studier af esotericisme. Der er dog intet samlet felt om religion og klima på Københavns Universitet, og derfor har vi taget initiativ til at behandle emnet i regi af RELevans.

I dette nummer hører vi om, hvordan folkekirken imødekommer det stigende behov for klima-interventioner igennem initiativet Folkekirkens Grønne Omstilling, der samler kirkens forskellighed i samme CO₂-regnskab. Katinka Schyberg leverer her en spændende analyse af, hvordan tallene bliver folkekirkens fælles strategi. Derudover giver Peter Christian Rude os et berigende indblik i, hvordan den nyligt afdøde pave Frans' budskaber om klimaansvarlighed og integral økologi blot er nyeste skud på stammen i en lang katolsk tradition for kritisk samfundsendagement, hvor løsningen på klimakrisen er en åndelig gentænkning af samfundet som helhed. At klimakrisen skal løses gennem åndelig gentænkning, er også en pointe i Marianne Qvortrup Fibigers artikel, som viser, hvordan den hinduistiske tradition legitimerer forskellige former for klimahandling. Fibiger præsenterer to medrivende eksempler: forståelser af rent og urent i forbindelse med Ganges-floden og den verdenskendte guru Mātā Amṛtānandamayī (også kaldet "Hugging Amma") monistiske og holistiske verdensforståelse. I en anden del af verden møder vi danske hekse, der integrerer kropslig erfaring og en cyklisk verdensforståelse i en naturcenteret praksis. Alma Kronik og Freya Dornfeldt, begge kandidatstuderende på religionsvidenskab, giver en indsigtsfuld analyse af, hvordan moderne hekse privilegerer kvindekroppen, fordi den er forbundet til Moder Jord og dens forandringer. Klimaforandringer forstås ikke udelukkende som et miljømæssigt problem, men også som et bredere symptom på samfundsstrukturel ubalance.

Ligesom andre forskningsgrene arbejder religionsforskningen også med at udvikle løsninger til klima- og miljøproblemer igennem praksisorienterede projekter. I dette nummer af RELevans giver Trine Brox os et velfunderet eksempel på denne type forskning, hvor forsker og lokale NGO'er i Himalaya-bjergene arbejder sammen om at skabe affaldsoplysende videoer for at afhjælpe de store skraldeproblemer ved tibetanske pilgrimsdestinationer.

Den sidste sektion af videnskabelige artikler bidrager med indsigter, der afdækker en række epistemologiske forudsætninger i religionsvidenskab. Tim Rudbøgs artikel tager livtag med moderne naturforståelser blandt naturalister og okkultister i 1800-tallet. Rudbøgs pointe er, at den spirituelle tilgang til naturen i teosofien nedbryder etablerede religionsvidenskabelige modellers dualistiske tankegang. I en lignende kritik af den historiske sprogvidenskabelige indflydelse på religionsvidenskab, bidrager Morten Warmind med en interessant analyse af de historiske omstændigheder omkring begrebet fimbulvinteren. Her argumenterer Warmind for, at forskningens sammenkædning af klimakatastrofe med begrebet fimbulvinteren der kun beskrives i Snorris *Edda* (ca. 1220) er videnskabelig uholdbar.

Udover de ovenstående videnskabelige artikler har vi i dette nummer også et spændende essay om danske asatroendes forståelse af klima og naturbevarelse. Laura Miedzianogóra og Ali Çakın, begge BA-studerende på Religionsvidenskab, viser den store forskellighed i tilgangen til klimadagsordenen blandt asatroende, som alle fremhæver natur som en national arv fra vores forfædre frem for klima.